

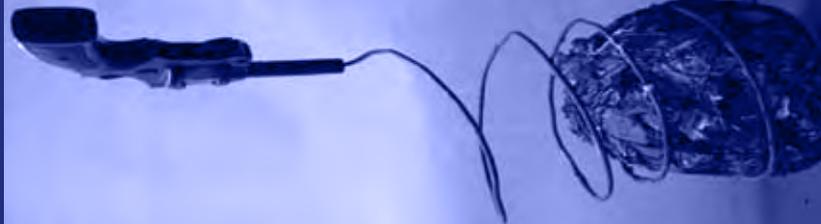

Maloljetnici i oružje u Crnoj Gori - Pregled nekih podataka i istraživanja

SEESAC

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse
for the Control of Small Arms and Light Weapons

Razvojni program Ujedinjenih Nacija (UNDP) i Pakt za stabilnost za jugoistočnu Evropu (SPSEE) poverili su **Centru za kontrolu lakog i malokalibarskog naoružanja u jugoistočnoj i istočnoj Evropi** (SEESAC) mandat da i dalje podržava sve međunarodne i nacionalne aktere i to jačanjem nacionalnih i regionalnih kapaciteta za kontrolu i smanjenje velike rasprostranjenosti i zloupotrebe malokalibarskog i lakog naoružanja, i time doprinese većoj stabilnosti, bezbednosti i razvoju u regionu jugoistočne i istočne Evrope.

Za dalje informacije kontaktirati:

Vođa tima SEESAC
Internacionalnih Brigada 56
11000 Beograd
Srbija

Tel: (+381) (11) 344 63 53

Fax: (+381) (11) 344 63 56

www.seesac.org

Maloljetnici i oružje u Crnoj Gori - Pregled nekih podataka i istraživanja, SEESAC, 2006

Ovo istraživanje uradila je Ljiljana Krkeljić, specijalista kliničke psihologije u Podgorici jula 2006. godine. Izveštaj čini prvu od ukupno dvije faze projekta koji je naručen od strane konsultanta za oblast obrazovanja SEESAC-a, Merien Vajsman. Želim da se zahvalim svim institucijama i pojedincima koji su svojim angažovanjem omogućile pristup podacima korisnim za ovo istraživanje. Izveštaj su priredili Merien Vajsman, Jasmina Selmanović i Anja Hart Dajk. Dizajn, prelom i pripremu uradila Katarina Stanković-Bjegović. Fotografije ustupili UNDP Bosna i Hercegovina i UNDP Makedonija.

© **SEESAC 2006 – Sva prava zadržana**

ISBN: 86-7728-036-7

Mišljenja iznesena u ovom izvještaju su mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stanovišta Evropske unije, Programa za razvoj Ujedinjenih nacija i Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu. Upotrebene oznake i predstavljeni materijal u ovoj publikaciji ne odražavaju stavove Evropske unije, Programa Ujedinjenih nacija za razvoj i Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu po pitanju 1) pravnog statusa bilo koje zemlje, teritorije ili područja, ili njihovih organa ili oružanih grupa; ili 2) ocrtanja njihovih granica ili državnih granica.

Predgovor

Istraživanje o uticaju malokalibarskog oružja na djecu i mlade u Crnoj Gori naručio je projekat vezan za obrazovanje i nastavni program Centra za kontrolu lakog naoružanja u jugoistočnoj Evropi (SEESAC). Jedan od osnovnih zahtjeva svakog pokušaja izazivanja reakcija obrazovnog sektora na pitanja od društvenog značaja jesu kvalitetni podaci. U slučaju malokalibarskog oružja, to su podaci o uticajima malokalibarskog oružja na djecu i mlade, u smislu statistike kriminaliteta (ubistva, napadi, oružana pljačka, u kojima mladi mogu biti žrtve ili počinioci), potom podaci iz sektora zdravstva (slučajne smrti i povrede, samoubistva), informacije o stavovima i percepciji djece i njihovih roditelja i nastavnika kada se radi o malokalibarskom oružju, kao i opšti podaci o nasilju u društvu i njegovom uticaju na djecu.

Istraživanje o SALW (lako i malokalibarsko oružje) Crne Gore, pod nazivom, "Kuća bez oružja nije dom", koje je izdao SEESAC 2004, pokazalo je da ima malo ili nimalo podataka vezanih za djecu i mlade. Statistike kriminaliteta o napadima koristila je uzrast od 15-29 godina, što je standardna kategorija u takvoj vrsti izvještavanja, ali ona ne može da pomogne u slučaju djece uzrasta od rođenja do 18 godina. Istraživanje je pokazalo da su žrtve i počinioci napada praćenih oružjem bili najviše muškog pola, uzrasta od 15-29 i 30-44 godina.

Sastanci koje je konsultant za pitanja obrazovanja SEESAC-a održao sa UNICEF-om i Dr Anđom Backović potvrdili su ovaj manjak podataka na temu djece i malokalibarskog oružja, a time i nemogućnost da se razviju odgovarajuće reakcije obrazovnog sektora na ovaj problem.

Širi kontekst uticaja malokalibarskog oružja na djecu je nasilje u društvu. UNICEF je nedavno započeo istraživanje o nasilju u školama, kao dio Studije UN o nasilju protiv djece, koju će objaviti UN u Njujorku 11. oktobra 2006. Istraživanje sprovedeno u Crnoj Gori pokazuje da postoji nepoklapanje između stavova i iskustava djece o problemu nasilja u školama i stavova njihovih roditelja i nastavnika, koji nisu uzeli za ozbiljno ovaj problem, i koje djeca smatraju nedovoljno aktivnim po pitanju toga.

Odluka da se naruče dva mala istraživanja donesena je u kontekstu pokušaja da se društvo osvijesti po pitanju količine oružja u Crnoj Gori, i potrebe da se kontroliše pristup tom oružju od strane civila, kao i stepena nasilja u školama. Ova studija bavi se istraživanjem dostupnosti informacija o uticaju malokalibarskog oružja na djecu i mlade. Druga studija baviće se participativnim istraživanjem stavova i percepcija djece i roditelja u pogledu oružja u društvu.

Nadamo se da će ovo istraživanje, koje vodi iskusni klinički psiholog sa znatnim iskustvom na ovom polju, u koje spada i angažovanje u okviru programa UNICEF-a 'Škole bez nasilja', doprineti podizanju svijesti o pravu djeteta da se osjeća bezbjedno i sigurno, da ide u školu u kojoj nema nasilja i da živi u društvu gdje se na oružje gleda kao sredstvo uništenja koje bi trebalo da se nađe samo u rukama nadležnih organa vlasti. Takođe se nadamo da će ostale zemlje u regionu razmotriti mogućnost ovakvog istraživanja i razvijanja trajnih mehanizama za prikupljanje podataka vezanih za bezbjednost djece i mladih.

Sadržaj

Predgovor	i
Sadržaj	ii
1 Uvod.....	1
1.1 Oružje u Crnoj Gori u periodu rata i danas	1
1.2 Oružje i tradicija crnogorskog društva	2
2 Pravo djece da budu zaštićena od nasilja: karakteristike pristupa i aktivnosti u Crnoj Gori	3
2.1 Sveobuhvatni, multisektorski model zaštite djece od nasilja	3
3 Nasilje u školi	4
3.1 Istraživanja: Participativno istraživanje stavova prema nasilju (2005).....	4
3.2 Istraživanja - Škola bez nasilja: ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu – pilot projekat (2006)	4
3.2.1 Djeca o sebi	5
3.2.2 Djeca o nasilju i odraslima.....	7
4 Istraživanje medija.....	8
5 Maloljetnici i upotreba oružja u Crnoj Gori (pregled nekih podataka)	10
5.1 Cilj istraživanja.....	10
5.2 Izvori podataka	10
5.3 Tražene informacije	10
6 Pr prikaz dobijenih podataka.....	12
6.1 Viši sud u Podgorici	12
6.2 Zavod za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) – Spuž kod Podgorice	12
6.3 Podaci o oružju.....	13
6.4 Zavodu za vaspitanje i obrazovanje mladih sa poremećajima ponašanja.....	14
6.4.1 Multidisciplinarni operativni timovi	14
6.5 Pregled malokalibarskog oružja – tekstovi objavljeni u dnevnom listu „Vijesti “ 2003	15
7 Rezime	19
7.1 Vrste oružja	21
7.2 Magistarski rad Dr. Lidije Injac, psihijatra: „Samoubistvo, istraživanje motiva uzroka i posljedica“	22
7.3 Uprave policije	22
7.3.1 Maloljetna lica kao izvršioci krivičnih djela	22
7.3.2 Oduzimanje oružja od gradjana za period 01.01.06. do 30.06.06.	23
7.3.3 Samoubistva u Crnoj Gori u periodu od 01. 01. do 30. 06. 2006.	23
7.3.4 Izveštaj Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore o kretanju maloljetničkog kriminala za period od 2000. do 2005.	23
8 Rezime	25
9 Predlozi	28

1 Uvod

Dugogodišnji i poznati put raspada SFRJ, rat u susjednim republikama, veliki broj raseljenih lica u Crnoj Gori, bombardovanje, dugotrajna kriza društva, ekonomska deprivacija, suočili su stanovništvo Crne Gore sa mnogim procesima za koje je većina smatrala da se nikada ne mogu dogoditi, jer je prethodna komunistička ideologija nametljivo podržavala iluziju sigurnog društva i rata kao daleke prošlosti na našim prostorima.

Kao što se obično i dešava u ovakvim vremenima počele su da se potenciraju sve različitosti (političke, vjerske, nacionalne) u strukturi crnogorskog društva, a svaka od ovih grupacija razvijala je manje ili više osjećanje nesigurnosti sopstvene pozicije kao i teškoću anticipacije budućih događaja. One su bile u situaciji doživljaja stalne i, uprkos pokušajima predviđanja, prilično nepredvidive opasnosti. Mnogi odnosi u društvu, kako na individualnom planu tako i na nivou različitih grupa, bili su u velikoj mjeri polarizovani, a razvijanje slike mogućih neprijatelja njihova opšta karakteristika.

Usljebile su brze i nagle promjene dotadašnjeg (tradicionalnog) sistema vrijednosti, a na neki način kriza identiteta nije bila samo očekivani problem mladih nego i generacija njihovih roditelja koji su osjetili egzistencijalnu ugroženost u svim ovim društvenim previranjima.

Odrasli su bili, čini se, zatečeni nefunkcionalnošću mjerila, odnosno sistema vrijednosti koji su poznavali, a njihovo osjećanje da im stvari izmiču kontroli posebno je bilo izraženo u odnosu na roditeljsku ulogu u pogledu usmjeravanja i vaspitavanja svoje djece.¹

Teško je govoriti uopšteno, ali globalni je utisak da su djeca rođena ili odrastala u periodu mnogostruke krize društva, neminovno bila posredno (najviše kroz veoma važan uticaj medija) i neposredno izložena informacijama zasićenim ratnim događajima, neizvjesnošću, opasnostima i ostalim oblicima socijalnih uticaja koji su doveli do ugroženosti osnovnih egzistencijalnih potreba kao što su sigurnost, stabilnost i zaštita). To osujećenje mnogih potreba bilo je, čini se, neka vrsta psihološke realnosti djece i mladih. U ovim vremenima, kroz rad sa mladima, zapaža se njihova potreba da se, u cilju očuvanja sopstvenog psihološkog i/ili fizičkog integriteta, agresivnije ponašaju, što je otvorilo vrata uticaju kriminogenih modela ponašanja, kojih je bilo u okruženju.

Prvih ratnih godina oružje 'ulazi' i u škole i zapažaju se prvi sukobi medju mladima uz upotrebu oružja u našim školama.

Nedjeljnik 'Monitor' od 20 marta 2000g. piše: ..."policija je morala da intervenise kako bi prekinula tuču učenika sedmog razreda iz podgorickih osnovnih skola 'Maksim Gorki' i 'Sutjeska', koji su se razračunavali bezbol palicama.

Sličnih sukoba bilo je i ranije, ali većinom u srednjim školama. Mnogi još pamte bombaški napad u podgoričkoj gimnaziji 'Slobodan Skerović' ili ubistvo u dvorištu tehničkih škola, takodje u Podgorici, ili pak ubistvo ispred gimnazije u Nikšiću."

1.1 Oružje u Crnoj Gori u periodu rata i danas

U vrijeme rata u okruženju i socijalno - ekonomskih kriza crnogorskog društva oružje je na različite načine nalazilo svoj put do Crne Gore. Prema podacima objavljenim u istraživanju o lakom i malokalibarskom naoružanju „Kuća bez oružja nije pravi dom“ (SEESAC, 2004.) pretpostavlja se da nema kuće u Crnoj Gori bez makar jednog komada oružja. To je samo dio slike o oružju u crnogorskim domovima, jer je veliki broj neregistrovanog oružja u posjedu građana.

Ako se uzmu u obzir dva pokazatelja koja se koriste pri upoređivanju dostupnosti lakog oružja, koji se koriste na međunarodnom nivou, onda se potvrđuje nalaz o tome da su građani Crne Gore najnaoružaniji u okruženju.

¹ Lj. Krkeljić i N. Pavličić : Ispitivanje stavova roditelja u odnosu na roditeljsku ulogu – istraživanje (Organizacija žena Crne Gore), 1997.

Prvi pokazatelj, procenat suicida vatrenim oružjem koji je uradjen za opštinu Bijelo Polje² (koja ima visok stepen upotrebe oružja u samoubistvima), govori o njegovoj dostupnosti gradjanima.

Drugi pokazatelj je istraživanje 1200 domaćinstava u Crnoj Gori u novembru 2003 od strane Centra za demokratska i ljudska prava. Prema istraživanju ovog centra 26% crnogorskih domaćinstava posjeduje najmanje jedan komad vatrenog oružja.³

Analizom nekoliko indikatora u 2003g istraživači SEESAC-a došli su do podataka da je minimalni broj registrovanog oružja u rukama gradjana 86,000 (+/- %), neregistrovanog 64,500 (+/- 38 %) i ukupno 150,500 (+/- 16 %).⁴

Uočavajući opasnost od velike dostupnosti oružja stanovništvu, država je uz pomoć stranih agencija organizovala prvu kampanju za uništavanje vatrenog oružja u Crnoj Gori 27. maja 2003. U nikšićkoj željezari uništeno je 5027 komada lakog oružja, u šta spada i 1770 komada oružja prikupljenog od gradjana.⁵

Oktobra 2005g Vlada republike Crne Gore usvojila je „Strategiju za kontrolu i smanjenje lakog i malokalibarskog naoružanja u Crnoj Gori. „Dugoročni cilj ove strategije je stvaranje jedinstvenog nacionalnog sistema kontrole i smanjenje lakog i malokalibarskog naoružanja (SALW) u posjedu gradjana, policije , vojske i drugih organa , a time i stvaranja uslova za ostvarivanje održivog razvoja.“⁶ Iste godine usvojen je i Zakon o zabrani nošenja oružja na javnom mjestu, kao i bezbjedno skladištenje i čuvanje oružja.

Na dan 1.jun 2006. ukupan broj registrovanog vatrenog oružja u Crnoj Gori bio je 101.900 komada i nalazi se u posjedu 71.109 gradjana od kojih najveći broj posjeduje jedan komad oružja.⁷

1.2 Oružje i tradicija crnogorskog društva

Prema jednom istraživanju u Crnoj Gori je 21,8% ispitanika vjerovao da je tradicija bila glavni razlog posjedovanja oružja u zajednici. Što se tiče zemalja u okruženju ovakav stav ima 1 – 5 % ispitanika.

Poznato je da je tradicija crnogorskog društva sačuvala mit o oružju kao posebnoj vrijednosti i simbolu od daleke istorije do današnjih dana .Ono je, kao posebna dragocjenost, ostavljano u nasljedje muškim potomcima kao simbol, ne samo ratništva i hrabrosti, nego i značajan simbol muškosti. Onaj muškarac koji ne bi imao muško potomstvo ostavljao je u nasljedje svoje oružje najbližem muškom srodniku mlađe generacije, ali ne i svojoj ćerki.

Sem u mnogim ratovima i borbama oružje u tradicionalnim okvirima crnogorskog društva bilo je korišćeno i za izražavanje osjećanja radosti (na svadbama, prilikom rođenja uglavnom muške djece, u znak obilježavanja i proslave vjerskih praznika). U vremenima otežanih komunikacija, naročito u planinskim predjelima, oružjem su oglašavani mnogi važni događaji iz života ljudi.

Nisam sigurna koliko je ovakva ili slično opisana slika tradicionalnog odnosa prema oružju prisutna i značajna u svakodnevnom životu mladih u Crnoj Gori danas. Kao neka vrsta znanja o tradiciji da, ali, čini se, ne kao vrijednost kojoj se teži, i koja se želi sačuvati.

² Podatak WHO preuzet iz Istraživanja o lakom i malokalibarskom naoružanju „Kuća bez oružja nije pravi dom“ (SEESAC, 2004).

³ Istraživanje o lakom i malokalibarskom naoružanju „Kuća bez oružja nije pravi dom“ (SEESAC, 2004).

⁴ Istraživanje o lakom i malokalibarskom naoružanju „Kuća bez oružja nije pravi dom“ (SEESAC, 2004).

⁵ Istraživanje o lakom i malokalibarskom naoružanju „Kuća bez oružja nije pravi dom“ (SEESAC, 2004).

⁶ Radovan Ljumović: Kampanja vraćanja nelegalnog oružja i zabrane nošenja na javnom mjestu (Oružje kao ozbiljno državno pitanje).

⁷ Radovan Ljumović: Kampanja vraćanja nelegalnog oružja i zabrane nošenja na javnom mjestu (Oružje kao ozbiljno državno pitanje).

2 Pravo djece da budu zaštićena od nasilja: karakteristike pristupa i aktivnosti u Crnoj Gori

Pitanje nasilja uopšte, kao i pitanje nasilja nad djecom i nasilnog ponašanja od strane djece, je prilično tabuizirana tema u Crnoj Gori, kako u okviru obrazovnih institucija, tako i uopšte. Zaštita zlostavljane i zanemarivane djece u našem sistemu dječije zaštite (period od II sv. rata do raspada bivše Jugoslavije) bilo je organizovan u okviru različitih institucija u formi posebnih i prilično izolovanih postupaka. Medjuinstitucionalna komunikacija bila je otežana glomaznim administrativnim procedurama što je sve usporavalo njihovu efikasnot na svim planovima zaštite djece. Škole u Crnoj Gori bile su dio ovog sistema.

Jedna od ključnih karakteristika ovog sistema zaštite bio je rascjep izmedju postojeće zakonske regulative i korišćenja zakonskih kompetenci u okviru, manje ili više, svih sistema zaštite.

Značajne, brze i intenzivne promjene u školama u Crnoj Gori nastale su u periodu i nakon rata na prostorima bivše Jugoslavije, kada su se škole u Crnoj Gori suočile sa migracijama stanovništva (raseljavanjem i izbjeglištvom kako djece tako i nastavnika), socijalnim problemima (štrajk nastavnika koji je trajao oko godinu dana 2003.), materijalnim teškoćama (mali broj adekvatno opremljenih i dovoljno velikih škola). Sva ova školska dinamika značajno je povećala faktore rizika od nasilja u samim školama. U želji da se pripremi reforma u obrazovanju Ministarstvo obrazovanja, u partnerstvu sa UNICEF-om, sprovodilo je program o nenasilnoj komunikaciji i kreativnom rješavanju konflikata s ciljem promjene tradicionalnih odnosa u školama i prevenciji konflikata, odnosno nasilja. Nakon pet godina možemo reći da su pozitivni efekti ovog programa bili "zatrpani" intenzitetom socijalnih teškoća i nedovoljnom snagom sistema da ih izdrži, te se može reći da je ovaj program na neki način bio preuranjen.

Globalni faktori rizika od zlostavljanja za djecu u našim školama su evidentno u porastu i svakako da postoji potreba sistematskog bavljenja ovim problemom. Paralelno sa tim treba se izboriti i sa mnogobrojnim predrasudama vezanim za nasilje, kao i značajnim stepenom tolerancije sredine prema nasilnom ponašanju. Crnogorsko zakonodavstvo ni danas ne poznaje propise koji se odnose isključivo na prevenciju, sprječavanje nasilja u školi.

2.1 Sveobuhvatni, multisektorski model zaštite djece od nasilja

U partnerstvu Ministarstva rada i socijalnog staranja Crne Gore i UNICEF-od 2002 g. počeo se razvijati sveobuhvatni multisektorski pristup pravu djece da budu zaštićena od nasilja. Od 2005g. treći partner u razvijanju ovog modela je i UNHCR.

Prvi multidisciplinarni operativni tim formiran je u Nikšiću (2002.), a drugi u Bijelom Polju, naredne, 2003g. U drugoj polovini 2005 g.formirano je još pet timova u Podgorici, Kotoru, Beranama, Baru i Herceg Novom. Tako su sedam od deset centara za socijalni rad u Crnoj Gori uključeni u razvoj ovog sistema zaštite. Ministarstvo rada i socijalnog staranja ima u planu da do kraja 2007. formira multidisciplinarne operativne timova u tri, preostala centra za socijalni rad. Formiranju timova prethodile su edukacije svih uključenih profesionalaca, a obezbijedjena je i njihova profesionalna podrška.

Tim čine: socijalni radnik, psiholog i pravnik (centar za socijalni rad), pedijatar, psihijatar (zdravstvena zaštita), inspektor za maloljetničko prestupništvo (MUP), sudija za maloljetničko prestupništvo, opštinski tužilac, pedagog ili psiholog škole ili vrtića i predstavnik NVO SOS za zaštitu žena i djece žrtava nasilja.

Sve promjene u pristupu nasilju nad djecom u pomenutom periodu praćene su i promjenama u zakonskoj regulativi.

3 Nasilje u školi

3.1 Istraživanja: Participativno istraživanje stavova prema nasilju (2005)

Ovo je prvo istraživanje u Crnoj Gori u oblasti nasilja u našim školama. Istraživanje je uradjeno u periodu jul – avgust 2005.

Projekat je izveden u partnerstvu UNICEF-a, Ministarstva za prosvjetu i nauku Crne Gore i CRNVO (Centar za razvoj nevladinih organizacija). NVO udruženje roditelja Crne Gore doprinijelo je u obezbjedjivanju učešća grupa roditelja u ovom istraživanju. Izradu metodologije istraživanja uradio je psiholog – konsultant u istraživanju.

Projektom je obuhvaćeno istraživanje stavova prema nasilju u školi; ispitivanje stavova učenika, nastavnika i roditelja. Pilot uzorak uključuje učenike dvije škole: "Štampar Makarije" – Podgorica i "Mahmut Lekić" – Tuzi (prigradska škola). Istraživanjem je obuhvaćeno osam fokus grupa djece u svakoj školi, kao i po jednu fokus grupu sa nastavnicima i roditeljima:

- 1 fokus grupa (djevojčice, uzrasta 8 – 10g.);
- 1 fokus grupa (djevojčice, uzrasta 11 – 13g.);
- 1 fokus grupa (dječaci, uzrasta 8 – 10g.);
- 1 fokus grupa (dječaci, uzrasta 11 – 13g.);
- 1 fokus grupa sa nastavnicima; i
- 1 fokus grupa sa roditeljima.

Glavni cilj ovog istraživanja bio je testiranje metodologije participativnog istraživanja za ispitivanje nasilja u školi. Naravno, ovim istraživanjem dobijeni su određeni rezultati u pogledu stavova prema određanju nasilja u školi ovih fokus grupa:

- Djeca su najfokusranija grupa na problem nasilja u školi. ("Nasilje u školi je psihološko i fizičko maltretiranje djece"). Djeca na prvo mjesto stavljaju emocionalno pa zatim fizičko nasilje u školi.

Ostale grupe (nastavnici i roditelji) bili su značajno manje fokusirani na problem nasilja u školi:

- Grupa nastavnika: "Nasilje u školi je ne dozvoliti djeci da se iskažu, ne dati im prostora, ne poštovati ličnost djeteta, dozvoljavati površan odnos u radu i stvaranju uslova u kojima je normalno ne poštovati pravila ponašanja".
- Što se tiče grupe roditelja može se kazati da je ona u svojoj diskusiji iznijela vrlo široku lepezu okolnosti i uzroka nasilja ali ne i specifična obilježja ove pojave.

Niti u jednoj od ove tri grupe u toku diskusija i radioničarskog rada oružje nije dovedeno u vezu sa nasilnim ponašanjem u školi.

3.2 Istraživanja - Škola bez nasilja: ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu – pilot projekat (2006)

- Cilj ovog projekta je: podizanje nivoa svjesnosti o pojavi vršnjačkog nasilja u školi, definisanje i funkcionisanje zaštitne mreže kao odgovora cijele škole na pojavu vršnjačkog nasilja kao i povezivanje škole i lokalne zajednice u cilju unapredjenja i održivosti aktivnosti u školi.
- Jedan od prvih koraka u realizaciji ovog projekta bilo je planiranje i sprovođenje istraživanja vršnjačkog nasilja u dvjema pilot školama: "OŠ Štampar Makarije" - Podgorica i "OŠ Dušan Korać" – Bijelo Polje.
- Istraživanje je uradjeno Olweusovim upitnikom za ispitivanje nasilja medju učenicima (učenicama).
- Ispitivanjem je obuhvaćeno 1882 djece, od drugog do osmog razreda u obje škole. Prvi razredi nisu uključeni zbog teškoća prvaka da se koriste verbalnim pismenim izražavanjem.

- Upitnik je podjeljen u isto vrijeme svoj djeci, odnosno na istom času u cijeloj školi. U OŠ "Dušan Korać" – Bijelo Polje 10. 03. 06., a u OŠ "Štampar Makarije" - Podgorica 17. marta 2006.

Ovdje će biti predstavljeni neki od značajnijih rezultata:

Broj ispitanika iz obje škole:

OŠ "DUSAN KORAC"	OŠ "STAMPAR MAKARIJE"	UKUPNO
732	1,150	1,882

Tabela 1: Broj ispitanika u pilot školama

3.2.1 Djeca o sebi

ŠKOLA	ISKUSTVO VRSNJACKG NASILJA
OŠ "Dušan Korać"	52%
OŠ "Štampar Makarije"	52%

Tabela 2: Procenat djece koja su saopštila da su imala iskustvo vršnjačkog nasilja

Više od polovine djece iz obje škole imalo je iskustvo vršnjačkog nasilja.

VRSTE ZLOSTAVLJANJA	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Nazivanje pogrdnim imenima, zadirkivanje na podmukao i uvrjedljiv način.	I	I ⁸
Nazivanje pogrdnim imenima i komentarisanje porijekla drugog učenika/učenice. Učenici/ce su lagali ili širili lažne glasine o meni i pokušavali odvratanje drugih učenika od mene.	II	II
Nazivanje pogrdnim imenima i komentarisanje porijekla učenika.	III	III
Namjerno zanemarivanje i isključivanje iz svog kruga prijatelja.	IV	IV
Udarali su me, udarali su me nogama, gurali, gađali ili zaključavali u prostoriju.	V	V

Tabela 3: Vrsta zlostavljanja po redosljedu učestalosti⁸

Ovi podaci govore o tome da je emocionalno zlostavljanje u vršnjačkim odnosima najčešći oblik nasilja, pa zatim socijalna izolacija i fizičko nasilje.

Kod odgovora na teme koje su dozvoljavali slobodne odgovore učenika, niti u jednom slučaju nisu pronađeni odgovori koji upućuju na upotrebu oružja u njihovim međusobnim konfliktima:

- Nada mnom je izvršeno nasilje na drugačiji način _____
- Bio/la sam nasilan (nasilna) prema učeniku ili učenici na neki drugi način _____

KO JE NASILNIK ?	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Jedan dječak	47%	30%
Grupa dječaka		31%

Tabela 4: Procjena djece o individualnom i grupnom nasilju

⁸ Rimski brojevi označavaju rang opisanih oblika ponašanja (vrste zlostavljanja) za obje škole.

Djeca OŠ "Dušan Korać" iz Bijelog Polja napisala su da je u njihovoj školi najčešće individualno nasilje i to od strane dječaka, dok je u OŠ "Štampar Makarije" neznatna razlika u procentu individualnog nasilja od strane dječaka i grupa dječaka.

UZRAST	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Djeca imaju iskustvo nasilnog ponašanja najčešće od djece iste starosne dobi	45%	51%

Tabela 5: Djeca trpe nasilje od djece istog uzrasta

U objema školama djeca najčešće imaju iskustvo nasilja od djece iste starosne dobi i to iz svog neposrednog okruženja, odnosno odjeljenja.

DUŽINA TRAJANJA NASILNOG PONAŠANJA	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Dvije nedjelje	58%	62%
Nekoliko nedjelja do godinu dana	42%	38%

Tabela 6: Vremensko trajanje vršnjačkog nasilja u školi

Vršnjačko nasilje u školi u ovim pilot školama traje, prema procjeni djece, od dvije nedjelje do godinu dana.

MOGUĆNOST PRIDRUŽIVANJA NASILJU	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Sa sigurnošću mogu reći da se ne bih mogao/la pridružiti nasilju.	45%	45%

Tabela 7: Procjena o mogućnosti pridruživanja nasilju

Isti procenat učenika (45%) u objema školama smatra da bi se moglo pridružiti nasilnom ponašanju prema učeniku ili učenici koji im se ne sviđaju.

POMOĆ DJECI ŽRTVAMA	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Pomogao/ la bih učeniku/ci koja je žrtva nasilja.	25%	25%

Tabela 8: Spremnost pomoći drugu ili drugarici koji / a je žrtva nasilja

Spremnost da pomogne drugom učeniku /ci koji je žrtva nasilja pokazalo je 25% učenika obje škole.

STRAH OD NASILJA	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Učenici koji su kazali da se plaše od mogućeg nasilja od strane druge djece.	44%	42%

Tabela 9: Strah od vršnjačkog nasilja

Ovo su procenti potvrdnih odgovora na pitanje: Koliko često se bojiš da će učenici (učenice) tvoje škole biti nasilni prema tebi?

3.2.2 Djeca o nasilju i odraslima

PROCENAT ODRASLIH KOJI NE RAZGOVARAJU SA DJECOM O NASILJU	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Roditelji i staratelji	78%	77%
Nastavnici i učitelji	87%	84%

Tabela 10: Procenat roditelja i nastavnika, prema procjeni djece, koji sa njima ne razgovaraju o iskustvima nasilja (procjena djece)

Ovo su visoki procenti koju ukazuju na nedostatak komunikacije na relaciji odrasli - djeca kada je vršnjačko nasilje u pitanju. Zanimljivo je da ni roditelji i staratelji kao i nastavnici nisu prihvatili ove podatke smatrajući ih netačnim.

KAKO DJECA VIDE NASTAVNIKE?	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Koliko često nastavnici utiču na sprječavanje nasilja među djecom u školi?	47%	39%

Tabela 11: Procenat spremnosti nastavnika da utiču na sprječavanje nasilja među djecom – procjena učenika

Znači, 47% djece u OŠ "Štampar Makarije" i 39% u "OŠ Dušan Korać" smatraju da nastavnici utiču na sprječavanje nasilja među djecom u školi.

PRIJAVLJIVANJE NASILJA ŠKOLI	OŠ "DK"	OŠ "ŠM"
Da li roditelji prijavljuju nasilje školi?	27% (12%)	41% (11%)

Tabela 12: Procenti prijavljivanja nasilja u školi od strane roditelja – procjena djece

U "OŠ Dušan Korać" 27% učenika odgovorilo je na ovo pitanje. Od tog broja djece 12% je odgovorilo da su njihovi roditelji prijavili školi nasilje.

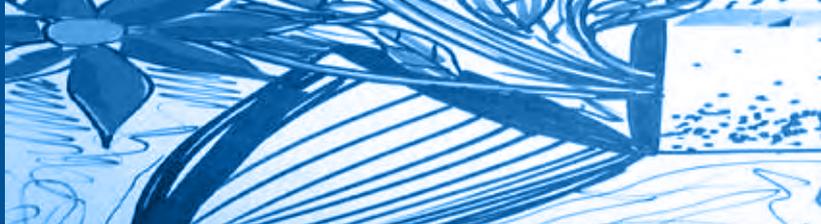
U OŠ "Štampar Makarije" 41% učenika odgovorilo je na ovo pitanje. Od tog broja djece 11% je odgovorilo da su njihovi roditelji prijavili školi nasilje.

Ovo je pitanje na koje je dao odgovore najmanji procenat učenika.

Program za edukaciju nastavnika za rad sa djecom:

U okviru pilot projekta Škola bez nasilja - ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu predviđen je:

- Interventni program u slučaju pojave nasilja koji su zasniva na restituciji nasilnog ponašanja.
- Preventivni program koji se bazira na razvoju komunikacijskih vještina, toleranciji različitosti, radu na osjećanjima i razvoju empatije među djecom.

4 Istraživanje medija

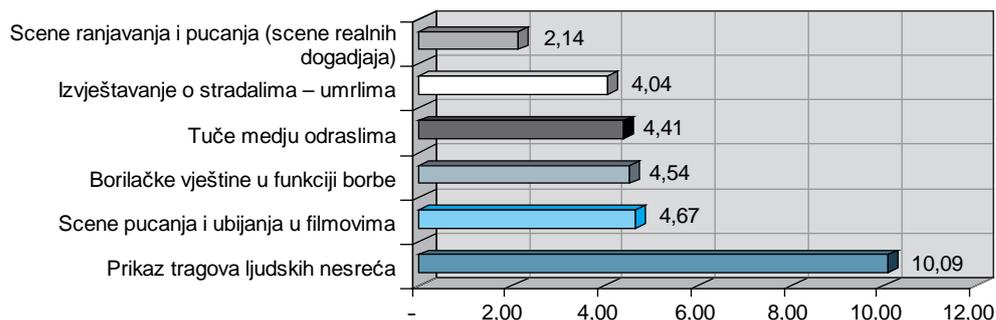
Uvidjajući značaj uticaja elektronskih medija na ponašanje djece i mladih Ministarstvo za kulturu i informisanje Crne Gore i TV Montena (2005 inicirali su projekat "TV i pravo djece da budu zaštićena od nasilja" - serijal od četiri emisije).⁹

Dio ovog projekta bio je i monitoring TV programa sedam TV centara koji se prate na teritoriji Podgorice: TVCG 1, TVCG 2, TV IN, TV MONTENA, TV MBC, TV ELMAG, TV PINK .

- Monitoring je sproveden u periodu od 5. do 12. septembra 2005. godine.
- Vrijeme za monitoring je određeno slučajnim izborom.
- Program je praćen od 7h – 23h od strane dva posmatrača. Ovo je (po zakonu) period u kome TV stanice ne bi trebalo da emituju program koji sadrži elemente nasilja.

Ovdje ću iznijeti samo neke od dobijenih podataka.

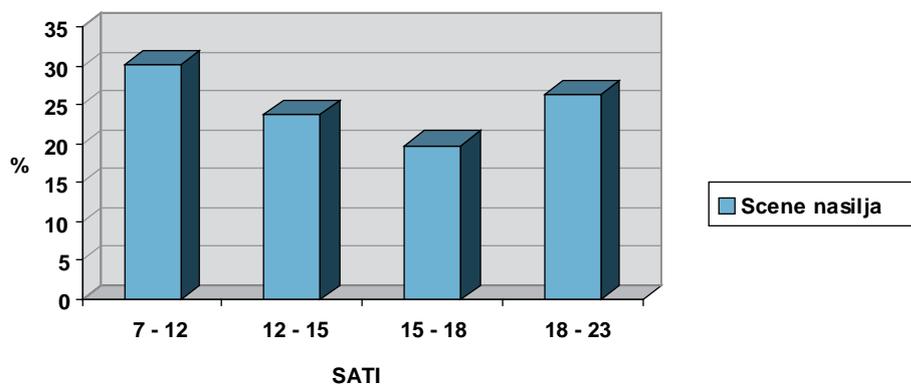
SCENE OTVORENOG FIZIČKOG NASILJA MEDJU LJUDIMA

Grafikon 1: Scene otvorenog fizičkog nasilja medju ljudima koji su posmatrači registrovali za sve TV stanice u posmatranom periodu od nedjelju dana

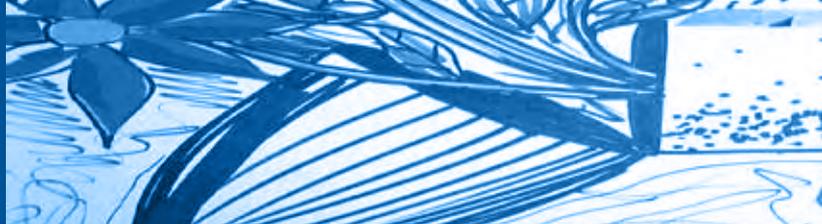
Na ovom grafikonu moguće je vidjeti koliko je u posmatranom periodu bilo emitovano sadržaja sa scenama ranjavanja i pucanja u realnim događajima, a koliko scena pucanja i ubijanja u filmovima. Inače, može se govoriti o visokoj zasićenosti programa scenama nasilja.

⁹ Autor emisija Lj. Krkeljić.

Grafikon 2: Scene nasilja i vrijeme emitovanja programa

S obzirom na nametljivost ovih scena i vremenu njihovog prikazivanja može se razmišljati o njihovom značajnom uticaju na život djece i mladih kao modeli ponašanja.

5 Maloljetnici i upotreba oružja u Crnoj Gori (pregled nekih podataka)

5.1 Cilj istraživanja

- Osvijetljavanje problema upotrebe oružja u kontekstu nasilničkog ponašanja i nenasilnih (zadesnih) događaja u populaciji mladih i djece u Crnoj Gori.
- Predlog smjernica za rad sa djecom i roditeljima u cilju prevencije upotrebe oružja u konfliktima i običajnim ceremonijama.

5.2 Izvori podataka

Planirano je da bi dostupnost informacijama i podacima iz nekoliko državnih institucija omogućilo pregled podataka relevantnih za razumijevanje postavljenih ciljeva.

Pismo sa objašnjenjem ciljeva projekta kao i objašnjenjem traženih podataka upućena su:

- Upravi policije Crne Gore;
- Državnom tužilaštvu Crne Gore;¹⁰
- Višem sudu u Podgorici;
- Višem sudu u Bijelo Polju;
- Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) u Spužu kod Podgorice;
- Zavodu za vaspitanje i obrazovanje mladih sa poremećajima ponašanja u Podgorici; i
- Budući da sam, iz kontakata sa Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Ministarstvom za prosvjetu i nauku, saznala da ova ministarstva ne raspolažu nikakvom bazom podataka o djeci i nasilju, niti bilo kakvom vrstom informacija, zato im se nisam zvanično obraćala.

U pisanju ovog izvještaja korišćeni su još i sljedeći podaci:

- Evidencija Multidisciplinarnih operativnih timova o broju djece koja se nalaze pod mjerama zaštite u sedam centara za socijalni rad , odnosno opština u Crnoj Gori (Podgorica, Bijelo Polje, Nikšić, Kotor, Berane, Bar, Herceg Novi).
- Pregled malokalibarskog oružja – tekstovi objavljeni u dnevnom listu "Vijesti" 2003.¹¹
- Magistarski rad Dr. Lidije Injac, psihijatra: "Samoubistvo, istraživanje motiva uzroka i posljedica," Beograd, 2005.

5.3 Tražene informacije

Informacije tražene od Uprave policije:

- Broj maloljetnih lica, počinitelaca krivičnih djela, koji su se u izvršenju krivičnih djela koristili lakim i malokalibarskim oružjem za period od 10 g.
- Vrsta krivičnog djela.
- Broj maloljetnih lica žrtava upotrebe oružja u konfliktima za isti vremenski period.
- Broju samoubistava maloljetnih lica oružjem.
- Osnovni podaci o maloljetnicima: uzrast, pol, domicil.
- Podaci o upotrijebljenom oružju.

¹⁰ Nakon upućivanja zvaničnog pisma imala sam nekoliko susreta sa pomoćnicom Državnog tužioca, gospodjom Radmilom Ćuković, koja mi je, takodje, kazala da je i njihova baza podataka u izradi. Medjutim, 27.07.06. od sekretara ovog tužilaštva obaviještena sam da tužilaštvo ne raspolaže traženim informacijama te da se obratim Višim sudovima.

¹¹ Aleksandar Pajević – Institut za medije Crne Gore.

Informacije tražene od Državnog tužilaštva Crne Gore:

- Broj maloljetnih lica protiv kojih su podnijete optužnice za krivična djela koja su počinjena uz upotrebu malokalibarskog i lakog naoružanja za period od 10 posljednjih godina.

Informacije tražene od viših sudova:

- Broj pravosnažnih presuda maloljetnim licima za krivična djela počinjena uz upotrebu lakog i malokalibarskog oružja za proteklih 10g.

Informacije tražene od Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS):

- Broj lica koja su u proteklih 10 g. bila na izdržavanju zatvorske kazne zbog krivičnih djela koja su kao maloljetnici počinili lakim ili malokalibarskim oružjem za period od 10 posljednjih godina.

Informacije tražene od Zavoda za vaspitanje i obrazovanje mladih sa poremećajima ponašanja:

- Broj maloljetnika koji su u proteklih 10g. bili štićenici ovog zavoda kao učesnici konflikta u kome je korišćeno lako ili malokalibarsko oružje.

Od svih ovih institucija tražene su i sljedeće osnovne informacije:

- Vrsta djela kojeg su počinili djeca i mladi.
- Osnovni podaci o maloljetnicima: uzrast, pol, domicil.
- Podaci o upotrijebljenom oružju.

Informacije tražene od Multidisciplinarnih operativnih timova:

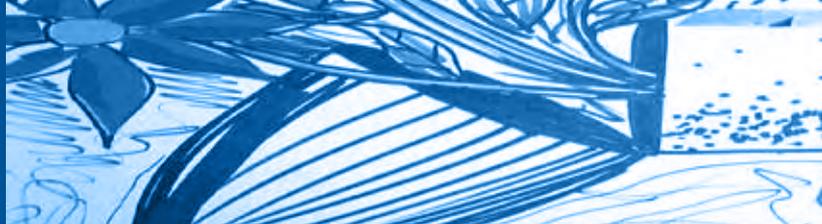
- S obzirom na ulogu supervizora u radu multidisciplinarnih timova koristila sam podatke iz sopstvenih mjesečnih i godišnjih izvještaja koji su upućivani UNICEF-u, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i UNHCR-u o radu timova za sve vrijeme od njihovog osnivanja. Inače, centri za socijalni rad raspolažu svim podacima koje sam navela u ovom istraživanju.
- Pratila sam opšte podatke o broju prijavljene djece, žrtava zlostavljanja i zanemarivanja po godinama počevši od 2002 .
- Iz ovog opšteg konteksta izdvojena su djeca koja su "žrtve oružja "sa osnovnim podacima (pol, starost, domicil, događaj i vrsta oružja).

Pregled malokalibarskog oružja – tekstovi objavljeni u dnevnom listu "Vijesti" 2003:

- U ovom istraživanju izdvojeni su oni tekstovi koji se odnose na učešće mladih u nasilnim i nenasilnim krivičnim djelima koja su izvršena uz korišćenje lakog i malokalibarskog oružja od januara do novembra 2003.

Magistarski rad Dr. Lidije Injac, psihijatra: "Samoubistvo, istraživanje motiva uzroka i posljedica":

- Ovaj rad je korišćen u cilju procjene broja maloljetnih osoba koji su za period 1993 – 2003. izvršili suicid i u okviru toga, eventualno, notiranje suicida maloljetnih lica koji su izvršeni lakim i malokalibarskim oružjem.

6 Prikaz dobijenih podataka

Podaci dobijeni od strane navedenih institucija veoma su heterogeni po svim traženim parametrima zbog toga što niti jedna od njih nema bazu podataka preko koje bi se mogle dobiti potpunije činjenice.

6.1 Viši sud u Podgorici

Ovi podaci dobijeni su iz sudske pisarnice u kojoj su registrovana krivična djela i presude, ali ne i ostali podaci o djeci i oružju.

Ovaj sud je dostavio podatke koji se odnose na broj izvršilaca krivičnih djela ubistvo i ubistvo u pokušaju upotrebom vatrenog oružja, koji su pravosnažno okončani pred ovim sudom.

- 1996g. – dva maloljetna lica su izvršila krivično djelo upotrebom vatrenog oružja, a od jednog lica je oduzet pištolj.
- 1997g. – četiri maloljetna lica su izvršila krivično djelo upotrebom vatrenog oružja, a jedno upotrebom ručne bombe.
- 1998g. – četiri lica su izvršila krivično djelo upotrebom vatrenog oružja, od četiri lica su oduzeti pištolji.
- 1999g. – dva lica su izvršila krivično djelo upotrebom vatrenog oružja, a od dva lica su oduzeti pištolji.
- 2000g. – šest lica su izvršili krivično djelo upotrebom vatrenog oružja, a od dva lica su oduzeti pištolji.
- 2001g. – jedno maloljetno lice je izvršilo krivično djelo upotrebom vatrenog oružja.
- 2002g. – četiri lica su izvršila krivično djelo upotrebom vatrenog oružja, a od jednog lica je oduzet pištolj.
- 2003g. – dva lica su izvršila krivično djelo upotrebe vatrenog oružja.

PERIOD 1996 - 2003									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	UKUPNO
Br. presuda	2	5	4	2	6	1	4	2	26

Tabela 13: Broj pravosnažnih presuda maloljetnim licima Višeg suda u Podgorici po godinama za period 1996 – 2003

PERIOD 1996 - 2003									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	UKUPNO
Br. mladih od kojih je oduzet	1	0	4	2	2	0	1	0	10

Tabela 14: Broj mladih od kojih je oduzet pištolj za period 1996 – 2003

Za naznačeni period za 26 maloljetnika izrečena je kazna za upotrebu vatrenog oružja i ukupno je oduzeto deset pištolja. Raspon kazne za izrečena krivična djela kreće se od uslovne osude pa do 3 godine maloljetničkog zatvora za krivično djelo ubistvo u pokušaju, i jedna kazna od deset godina maloljetničkog zatvora.

6.2 Zavod za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) – Spuž kod Podgorice

Podaci su dobijeni iz zatvorske evidencije predmeta osudjenika. U dopisu ZIKS-a kaže se da je broj osudjenika koji su u vrijeme izvršenja krivičnog djela bili maloljetni a koji su se nalazili ili se nalaze na izdržavanju kazne u ovom zatvoru za posljednjih 10 g. - 37. Međutim, zbrajanjem podataka po opštinama dobili smo da je taj broj 30. Nisu dobijeni podaci po godinama kao ni uzrast i pol osudjenika. U zavisnosti od toga koji je ukupan broj izdržavalaca kazne tačan, procenat onih koji su se pri izvršenju krivičnih djela koristili lakim ili malokalibarskim oružjem je 48 (60%) u odnosu na ukupan broj krivičnih djela (Tabela 15). Drugi značajan podatak, takodje, iz Tabela 15 jeste procenat izdržavalaca kazne iz opštine Nikšić. Tačnije, iz ovog grada je 40 (50%) izdržavalaca kazne koji su počinili krivična djela kao maloljetna lica.

KRIVIČNA DJELA	MJESTO PORIJEKLA MALOLJETNIKA									
	PODGORICA	NIKŠIĆ	DANILOVGRAD	PLJEVLJA	BAR	CETINJE	BIJELO POLJE	HERCEG NOVI	BUDVA	UKUPNO
Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga	1	1						1		3
Ubistvo u pokušaju	1		1		2	2	1			7
Teška krađa	1	2			2					5
Ubistvo		1	1	1						3
Teski slučajevi razbojništva		7								7
Krivično djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja		3							1	4
Teško djelo protiv opšte sigurnosti		1								1
Ukupno	3	15	2	1	4	2	1	1	1	30

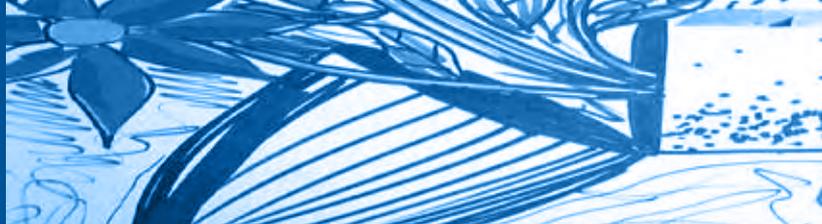
Tabela 15: Ukupan broj osuđenika koji su u vrijeme izvršenja krivičnog djela bili maloljetni, po opštinama i u odnosu na karakteristike krivičnog djela

6.3 Podaci o oružju

Tabela 16 pokazuje vrstu oružja koje su koristila maloljetna lica prilikom izvršenja krivičnog djela.

KRIVIČNA DJELA	PODACI O ORUŽJU I ORUDJU		
	VATRENO ORUŽJE	HLADNO ORUŽJE	ORUŽJE
Ubistvo	pištolj "CZ M57" cal.7,62	kuhinjski nož dužine 19sm	
Ubistvo u pokušaju	pištolj "Bernandeli" cal.7,65 cm	lovački nož	
	pištolj "Magnum" cal.3,57	nož dužine sječiva 10 sm.	
	pištolj "Bereta" cal 9mm	"Skakavac" dužine sječiva 8 sm	
	pištolj "CZ99" cal.9mm	nož - britva	
	pištolj nepoznate marke cal. 7,65	kuhinjski nož	
		nož sječiva 8 cm	
Razbojništvo		kuhinjski nož	
	Pištolj neutvrđene marke i broja	lovački nož Rambo	Metalna cijev dužine 80sm
Razbojništvo i razbojnička krađa			Drvena motka dužine 1m

Tabela 16: Podaci o oružju kojim su počinjena krivična djela

VRSTA ORUŽJA/ORUDJA	f	%
Vatreno oružje	7	39
Hladno oružje	9	50
Orudje	2	11
Ukupno	18	100

Tabela 17: Učestalost korišćenog vrsta oružja i orudja od strane maloljetnih izvršilaca krivičnih djela (ZIKS)

Prema ovim podacima u 50% slučajeva pri izvršenju krivičnih djela korišćeno je hladno oružje, zatim vatreno oružje (39%) i orudje (11%).

6.4 Zavod za vaspitanje i obrazovanje mladih sa poremećajima ponašanja

U ovom zavodu je jedno dijete koje je kao dvanaestogodišnji dječak nožem ubilo svoga oca. Dijete je, inače, bilo žrtva dugogodišnjeg zlostavljanja od strane oca. Podatak je dobijen od Gera Šćekića, v.d. direktora zavoda.

6.4.1 Multidisciplinarni operativni timovi

MOT	BROJ PRIJAVLJENE DJECE PO GODINAMA					UKUPNO
	2002	2003	2004	2005	2006 DO 30 JUNA	
Nikšić	8	22	37	12	16	95
Bijelo Polje		16	47	9	22	94
Podgorica				29	35	64
Kotor				1	8	9
Berane				5	26	31
Bar				6	14	20
Herceg Novi				5	26	31
Ukupno	8	38	84	67	147	344

Tabela 18: Broj prijavljene djece za svaku godinu rada Multidisciplinarnih operativnih timova (MOT-a)

Ona pokazuje tendenciju rasta prijavljivanja djece, žrtava zlostavljanja i zanemarivanja, isključujući podatak za 2005g. Međutim, treba napomenuti da je pet timova počelo raditi oktobra 2005g.

Ovo je samo opšti pregled podataka. Što se tiče vrsta prijavljenih oblika zlostavljanja i zanemarivanja postoje značajne razlike po opštinama.

Kada je u pitanju upotreba oružja u nasilničkom ponašanju timovima je prijavljeno pet slučajeva:

- Dva slučaja prijetnje pištoljem. U oba slučaja očevi (jedan narkoman, a drugi alkoholičar) prijetili su svojim suprugama pištoljem na očigled njihove djece. U objema porodicama bilo je petoro djece (Bijelo Polje, 2004.).
- Podgorički tim identifikovao je porodicu u kojoj je otac četvoro djece (psihijatrijski bolesnik) prijetio pištoljem supruzi i djeci kada god se nalazio u fazi pogoršanja svoje bolesti (2005.).
- Slučaj četrnaestogodišnjeg dječaka koji je u porodičnom konfliktu nanio tjelesne povrede kuhinjskim nožem svome ocu u Nikšiću (2005.).
- U Herceg Novom je dvanaestogodišnji dječak (dijete sa posebnim potrebama) eksplozivom uništilo auto svoga ujaka (2006.). Tabela 19 pokazuje da je u ovim slučajevima najčešće korišćeno vatreno oružje (pištolj).

VRSTA ORUŽJA	F
Pištolj	3
Nož	1
Eksploziv	1
Ukupno	5

Tabela 19: Učestalost vrste korišćenja oružja u zlostavljanju djece (MOT)

6.5 Pregled malokalibarskog oružja – tekstovi objavljeni u dnevnom listu „Vijesti“ 2003¹²

Pregledom ovog materijala vidimo da su od januara do novembra 2003 g. dnevne novine „Vijesti“ objavile 202 novinskih tekstova koji govore o sukobima među ljudima uz korišćenje oružja, koji se završavaju povredama ili smrću. Od toga 19 (9,47) je onih koji govore o učešću djece i mladih u takvim događajima.

U sljedećim tabelama dati su prikazi izvještavanja po mjesecima.

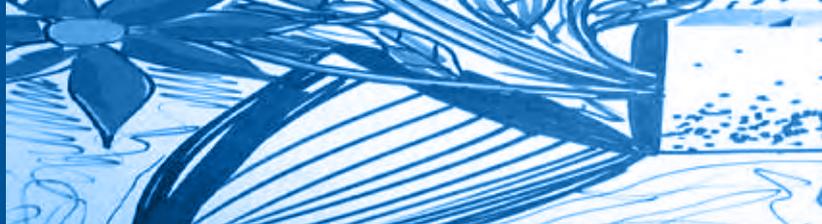
JANUAR 2003.										
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast					
1		17				Podgorica	Oko 17 h	6.01.03.	Dječak ranjen zalutalom metkom	nepoznati
1		15				Kolašin	Oko 20h	13.01.03.	Pištoljem ranjen sa dva metka u ledja	nepoznati
			1		Maloljetnik	Nikšić	23,00h	26.01.03..	Dječak ranjen nožem u tuči grupe	noz
1		15				Bijelo Polje	Oko 19,30	15. 01.03.	Odrasli muškarac pucao u dječaka pokušavajući da ga ubije	nema
7	djece nepoznatog pola i uzrasta					Budva	Oko 18h	14.01.03	U dvorištu kuće igralo se sedmero djece kada je eksplodirala eksplozivna naprava. Povrijedenih nije bilo.	Policija nije utvrdila o kakvoj je eksplozivnoj napravi riječ
Ukupno										
10			1							11

Tabela 20: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za januar 2003

FEBRUAR 2003.										
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast					
1		18				Podgorica	Oko 21h	nezabilježen	Ranjavanje nožem u grupnoj tuči	nema
Ukupno										
1										1

Tabela 21: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za februar 2003

¹² Aleksandar Pajević, Institut za medije Crne Gore.

MART 2003.											
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju	
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast						
1		17				Podgorica	Oko 21 h	09.03.03	Povrijeđen u nogu kada mu je puška slučajno opalila	Improvizovana puška	
			1		17	Podgorica	nepoznato		Ranio momka sa dva hica u nogu i kuk i sa dva metka pogodio ženu	Pištolj "CZ"	
Ukupno											
1			1								2

Tabela 22: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za mart 2003

APRIL 2003.											
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju	
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast						
			1		Maloljetnik	Nikšić	nepoznat	26.04.03	Ubio dvadesetčetvorogodišnjeg mladića nožem u vrat	nož	
1		Maturant				Bar	nepoznato	26. 04.03	Slučajno ga pogodio metak - životno ugrožen		
			1		Maloljetnik	Bar	Oko 21,00h	26.04.03	Opljačkao prodavnicu sa fantomkom na glavi i uz prijetnju nožem	nož	
			1		Maloljetnik	Bar	nepoznato	26.04.03.	Uhapšen pod sumnjom da je ranio čovjeka i mladića	Pištolj	
Ukupno											
1			3								4

Tabela 23: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za april 2003

MAJ 2003.											
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju	
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast						
1		5g.				Plav	Oko 10h	18.05.03	Pronašao dvije bombe. Aktivirao jednu koja mu je raznijela ruku i zadobio teške povrede glave i tijela	Dvije bombe starijeg datuma italjanske proizvodnje iz drugog svjetskog rata	
			1		Maloljetnik	Cetinje	Oko 23h.	22.05.03.	Povrijedio mladića sa dva uboda nožem	Nož	
Ukupno											
1			1								2

Tabela 24: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za maj 2003

JUN 2003.										
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast					
			1		12	Bijela	nepoznato	18.06.03.	Igrajući se očevim pištoljem usmrtio djevojčicu.	Pištolj
	1	16				Bijela	nepoznato	18.06.03.	Djevojčica stradala od slučajne upotrebe pištolja .	Pištolj
1		Maloljetnik				Nikšić	16,30	24.06.03.	Slučajno pogodjen kada su se na ulici susrela dva automobila i iz njih započela obostrana paljba	
Ukupno										
1	1		1							3

Tabela 25: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za jun 2003

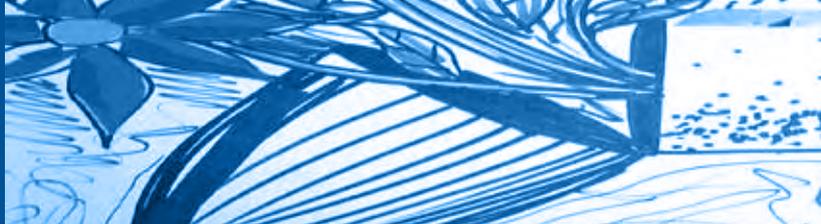
U toku jula 2003g. nije objavljen niti jedan tekst koji se odnosi na djecu.

AVGUST 2003.										
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast					
	1	17				Bar	4h ujutro	01.08.03	Iz nepoznatih razloga policajac je poslije završene smjene svratio kući kod svog kolege i ispalio više hitaca od kojih je jedan nanio smtne povrede djevojci.	
			1		15	Nikšić	nepoznato	16.08. 06	Ubio nožem kineskog državljanina	Nož "Skakavac"
Ukupno										
	1		1							2

Tabela 26: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za avgust 2003

SEPTEMBAR 2003.										
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast					
	1	9				Ulcinj	Oko 12,00h	02.09.03	Djevojčica pogodjena zalutalim metkom na plaži	
			1		17	Bijelo Polje	Oko 16,30	16.10.03	Ranio mladića starog 23g. nožem i on je umro nakon dva dana	nož
Ukupno										
	1		1							2

Tabela 27 : Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za septembar 2003.

OKTOBAR 2003.										
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast					
			1		17	Podgorica	Oko 22,45	11.10.03	Težak slučaj razbojništva i razbojničke kradje (Prijeteci plastičnim pištoljem starici su uzeli pare	
			1		16					
			1		16					
			1		17					
Ukupno										
			4							4

Tabela 28: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za oktobar 2003

NOVEMBAR 2003.										
Djeca koja su u događajima bila žrtve			Djeca koja su u događajima bila napadači			Mjesto	Vrijeme	Datum	Vrsta djela (događaj)	Podaci o oružju
M	Z	uzrast	M	Z	uzrast					
			1		17	Podgorica	Oko 22,45	27.10.03	Napad zbog kradje novca	
Ukupno										
			1							1

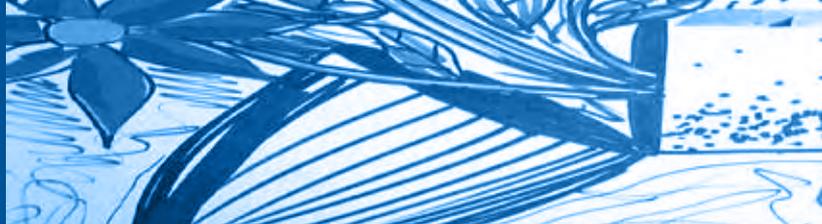
Tabela 29: Podaci o učešću djece u nasilnoj i nenasilnoj upotrebi oružja za novembar 2003

7 Rezime

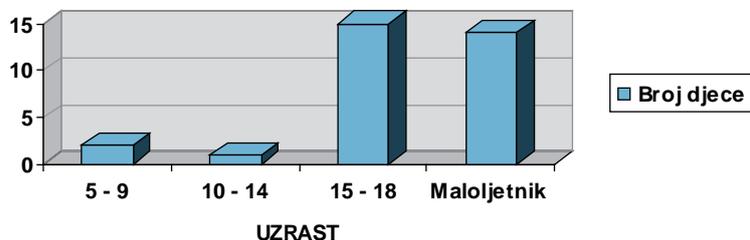
BROJ, POL I UZRAST DJECE							
MJESECI 2003G.	DJECA -ZRTVE			DJECA - NAPADACI			
	M	Ž	UZRAST	M	Ž	UZRAST	UKUPNO
Januar	1		17				11
	1		15				
	1		15				
	7		Malolj.				
				1		Malolj.	
Februar	1		16				1
Mart	1		17				2
				1		17	
April				1		Malolj.	4
	1						
				1		Malolj.	
				1		Malolj.	
Maj	1		5				2
				1		Malolj.	
Jun				1		12	3
			16				
	1		Malolj.				
Jul	/	/	/	/			
Avgust					1	17	2
				1		15	
Septembar		1	9				2
				1		17	
Oktobar				1		17	1
Novembar				1		16	4
				1		16	
				1		17	
				1		17	
Ukupno	15	2		14	1		32

Tabela 30: Učešće djece s obzirom na broj, pol i uzrast po mjesecima

Iz objavljenih novinskih tekstova u toku 2003. dnevnog lista „Vijesti“ dobili smo podatak da je 32 djece učestvovalo u događajima sa nasilnom ili nenasilnom upotrebom oružja. U 91% slučajeva učesnici su bili dječaci. Ova tabela pokazuje da je procenat djece koja se mogu smatrati žrtvama upotrebe oružja 17 (53%) nešto veći od procenta djece koja su se u nasilnim događajima koristila oružjem 15 (47%).

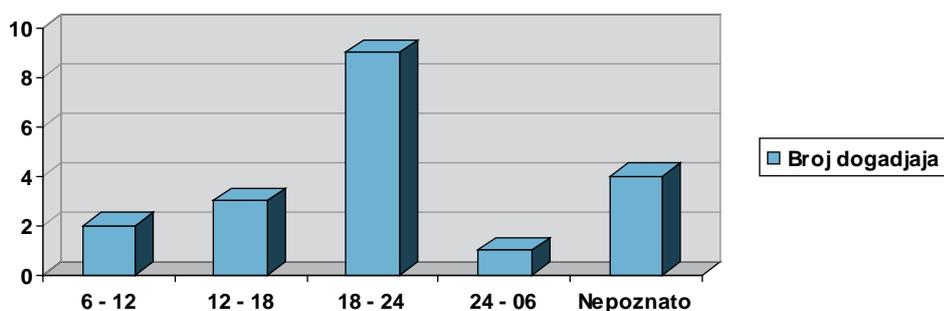

Broj djece s obzirom na uzrast

Grafikon 3: Djeca, učesnici događaja s obzirom na uzrast

Mladi uzrasta od 15 do 18 g su najčešći učesnici u događajima koje su objavili novinski tekstovi (47%), mada je skoro toliko i djece nepoznatog uzrasta – maloljetnik (44%) a djece mlađe od 15 g. je 9%.

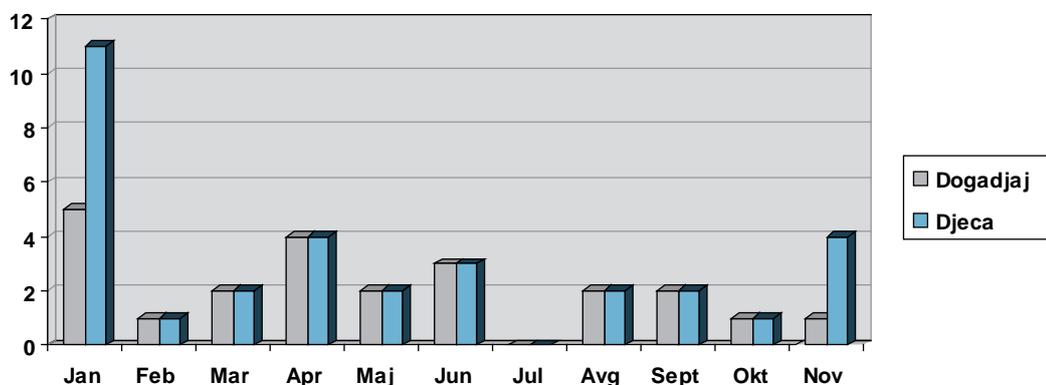
Grafikon 4: Raspored događaja u odnosu na doba dana

Vrijeme između 18,00 i 24,00 bilo je najrizičnije u toku 2003 po pitanju oružanih sukoba ili zadesnih stradanja mladih i djece.

MJESTO	UKUPAN BROJ DJECE
Podgorica	9
Budva	7
Nikšić	4
Bar	4
Bijela	2
Bijelo Polje	3
Plav	1
Kolašin	1
Cetinje	1
Ukupno	32

Tabela 31: Geografski raspored događaja

Iz ove tabele se može vidjeti da su se događaji u kojima je korišćeno oružje od strane maloljetnika ili zadesna stradanja djece i mladih dešavali, praktično, na cijeloj teritoriji Crne Gore. Najveća učestalost je u Podgorici kao najvećem gradu.

Grafikon 5: Frekvencija događaja i djece učesnika po mjesecima u toku 2003

Kao što se vidi iz ovog grafikona u toku 2003. najveći broj događaja u kojima je korišćeno oružje, samim tim i broj djece učesnika je početkom godine, odnosno u januaru mjesecu.

ZADESNI DOGAĐAJI	f	%	NASILNA UPOTREBA ORUŽJA	f	%	NEPOZNATO	
						f	%
Zalutali metak	5	16	Konflikt odrasli -dijete	4	12		
Zadesne povrede oružjem u igri	3	9	Grupne tuče mladih	4	12		
Zadesni događaji	1	3	Konflikt dva mladica	1	3		
			Kradja	6	19		
			Aktiviranje eksploziva	7	22		
Ukupno	9	28	Ukupno	22	69	1	3

N = 32

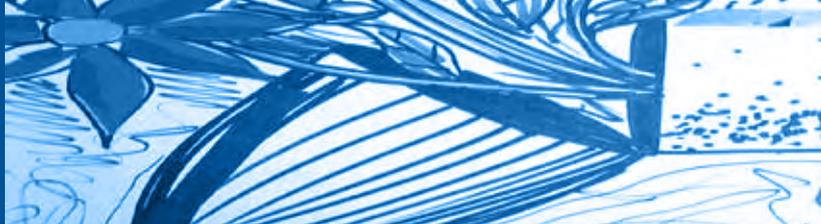
Tabela 32: Karakteristike događaja nenasilne i nasilne upotrebe oružja

U odnosu na ovu uslovnu podjelu događaja može se kazati da je većinu karakterisala nasilna upotreba oružja (69%). U okviru zadesnih slučajeva na prvom mjestu su stradanja djece od zalutalog metka (16%). U slučaju nasilnog korišćenja oružja, isključujući aktiviranje eksploziva, u kojem djeca nisu povrijedjena, najteža krivična djela nastala su u konfliktima između odraslih i mladih i među samim mladim ljudima i to u skoro podjednakim frekvencijama.

7.1 Vrste oružja

U ovom prikazu novinskih tekstova uglavnom nedostaju podaci o oružju, ali u nekoliko ovih tekstova nalazi se i ovaj podatak:

- Lovački nož.
- Improvizovana puška.
- Pištolj "CZ".
- Nož (tri puta).
- Dvije bombe starijeg datuma italijanske proizvodnje iz drugog svjetskog rata.
- Nož "Skakavac".

VRSTA ORUŽJA	f	%
Nož	5	56
Bombe	2	22
Pištalj	1	11
Improvizovana puška	1	11
Ukupno	9	100

Tabela 33 : Učestalost korišćenja oružja u odnosu na vrstu

Kao što se može vidjeti nož je najčešće korišćeno oružje od strane maloljetnih lica u ovim prikazima događaja tokom 2003g.

7.2 Magistarski rad Dr. Lidije Injac, psihijatra: „Samoubistvo, istraživanje motiva uzroka i posljedica“

- Ovaj rad obuhvata analizu samoubistava u Crnoj Gori za period 1993 – 2003. Prema nalazima dr. Injac prosječan broj samoubistava na godišnjem nivou za navedeni vremenski period je 153.
- Prosječna stopa suicida na godišnjem nivou je 23,61.
- Što se tiče načina izvršenja samoubistva na prvom mjestu su samoubistva izvršena vatrenim oružjem (44%).
- Procenat suicida djece i mladih od 10 – 19 g. za period od 10 g. je 7%.
- U ovom radu nisu nadjeni podaci koji govore o načinu izvršenja samoubistava djece i mladih.

7.3 Uprave policije¹³

Od Uprave policije dobijeni su podaci za prvih šest mjeseci ove godine. Podaci se odnose na:

- Maloljetnički kriminalitet.
- Oduzimanje oružja od građana za pomenutih šest mjeseci.
- Samoubistva u Crnoj Gori u periodu od 01.01 do 30.06.2006.
- Izvještaj Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore o kretanju maloljetničkog kriminaliteta za period od 2000. do 2005.

7.3.1 Maloljetna lica kao izvršioci krivičnih djela

Za prvih šest mjeseci ove godine 178 maloljetnih lica bili su izvršioci raznih krivičnih djela.

Od toga:

- Stariji maloljetnici 109 – mladi od 16 – 18g.
- Mladji maloljetnici 57 – mladi od 14 – 16g.
- Djeca maloljetnici 12 – ispod 14g.

U 247 krivičnih djela maloljetnici su bili oštećena lica. Zbog prekršaja javnog reda i mira podnijete su prijave protiv 66 maloljetnika (ili 5%) ukupnog broja izvršilaca prekršaja javnog reda i mira.

¹³ Ove podatke dobila sam od gospodina Radovana Ljumovića sa kojim sam imala ponovni sastanak 08.08.06. On saopštava da su to jedini podaci koje ima Uprava policije, a vezani su za krivična djela maloljetnih lica, kao i to da se u Upravi policije ne evidentiraju precizniji podaci o upotrebi lakog i malokalibarskog oružja od strane djece i mladih, kao ni zadesna stradanja djece, koja su žrtva nekontrolisane upotrebe oružja.

7.3.2 Oduzimanje oružja od gradjana za period 01.01.06. do 30.06.06.

- Za 6 mjeseci ove godine policija je od gradjana oduzela 233 komada raznog vatrenog oružja: 19 kapisli i 1237 metaka raznog kalibra.
- Od ukupnog broja oduzetog oružja od izvršioca krivičnih djela oduzeto je 106 komada a po osnovu Zakona o oružju 110 i od izvršilaca prekršaja javnog reda i mira 17 komada vatrenog oružja.
- Od ukupno oduzetog vatrenog oružja gradjani su 89 komada držali u ilegalnom posjedu.

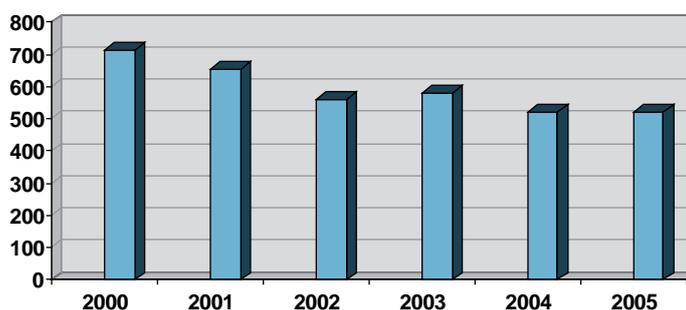
7.3.3 Samoubistva u Crnoj Gori u periodu od 01. 01. do 30. 06. 2006.

- Od ukupno 89 osoba koje su za prvih 6m. ove godine oduzele sebi život je i jedan dječak starosti 11g. koje je izvršilo suicid skakanjem sa visine (zgrade).
- Od ukupnog broja 44, 94% je izvršenih suicida korišćenjem lakog i malokalibarskog oružja.
- U 80 slučajeva nema podataka o oružju (vatreno oružje), a poznato je da su korišćena: 4 pištolja, jedna lovačka puška, jedna puška, jedan nož i jedna bomba.

7.3.4 Izveštaj Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore o kretanju maloljetničkog kriminala za period od 2000. do 2005.

MALOLJETNIČKI KRIMINAL U PERIODU 2000 - 2005	
GODINE	BROJ MALOLJETNIKA
2000	715
2001	652
2002	560
2003	579
2004	520
2005	520

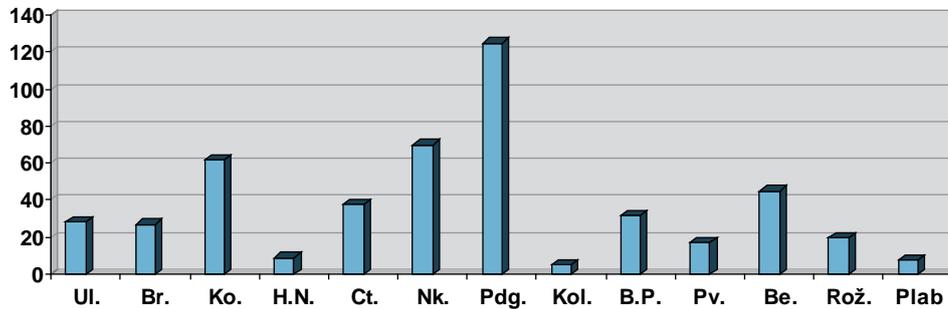
Tabela 34: Kretanje maloljetničkog kriminaliteta od 2000 do 2005

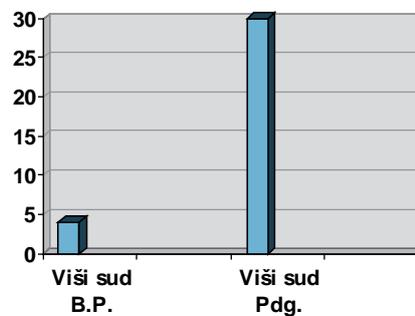
Grafikon 6: Kretanje maloljetničkog kriminaliteta od 2000 do 2005

OPŠTINSKA TUŽILAŠTVA														
Ul.	Br.	Ko.	H.N.	Ct.	Nk.	Pdg.	Kol	B.P	Pv..	.Be.	Rož.	Plav	V.S.B.P.	V.S. Pdg.
28	27	62	9	38	70	125	5	32	17	45	20	6	4	30

Tabela 35: Broj ukupno prijavljenih maloljetnih počilaca krivičnih djela po tužilaštvima

Grafikon 7: Broj ukupno prijavljenih maloljetnih počinitelja krivičnih djela po tužilaštvima

Grafikon 8: Broj ukupno prijavljenih maloljetnih počinitelja krivičnih djela po tužilaštvima (grafikoni 7 i 8)

Podaci nisu dobijeni za Viši sud Bijelo Polje. Poslije posjete sudu sredinom jula, kada sam od sekretara suda Sveta Nišavića dobila informaciju da su zaposleni na odmoru do kraja tog mjeseca, više puta sam kontaktirala sud u toku avgusta i na kraju dobila informaciju od dežurnog sudije Vidomira Boškovića da se istražni sudija za maloljetničko prestupništvo nalazi na godišnjem odmoru do kraja avgusta te da su svi predmeti kod njega zaključani do tog perioda.

8 Rezime

Istraživanja

- Djeca imaju najjasniji, najizgradjeniji stav o tome što je to nasilje.
- Roditelji i nastavnici nisu dovoljno fokusirani na ovaj problem.
- Više od polovine djece u pilot školama ima iskustvo vršnjačkog nasilja.
- Najzastupljenije je emocionalno nasilje, zatim socijalna izolacija pa fizičko nasilje.
- Zavisno od sredine nasilnik je najčešće jedan dječak ili grupa dječaka.
- Nasilnici i žrtve su djeca iste starosne dobi.
- Značajan procenat djece u pilot školama (45%) smatra da bi se mogao pridružiti nasilju prema učeniku ili učenici koji mu / joj se ne dopada.
- Žrtvi nasilja pomoglo bi 25% učenika.
- Roditelji i djeca rijetko prijavljuju nasilje školi.
- Po mišljenju učenika roditelji i nastavnici u visokom procentu ne razgovaraju sa djecom o nasilju.

Mediji

- Na osnovu monitoringa TV programa sedam TV centara, koji je uradjen izmedju 5. i 12.09.05., može se kazati da su programi ovih stanica zasićeni scenama nasilja uopšte, kao i scenama u kojima se koristi oružje, kako u realnim događajima tako i u okviru filmskog repertoara .

Viši sud Podgorica

- Za period od 1996. do 2003. pravosnažnu pesudu ovoga suda, zbog krivičnih djela počinjenih vatrenim oružjem, dobilo je 26 maloljetnih lica. Godišnje u prosjeku tri maloljetnika.
- Za ovaj period od maloljetnih osoba oduzeto je 10 pištolja.

ZIKS

- Za posljednjih deset godina 30 (37) osoba, koje su u periodu izvršenja krivičnog djela bili maloljetni, bilo je na izdržavanju kazne u ovom zatvoru.
- Procenat krivičnih djela počinjenih oružjem je 48% (60%) u odnosu na ukupan broj krivičnih djela.
- Prema dobijenim podacima u 50% slučajeva, pri izvršenju krivičnog djela korišćeno je hladno oružje, zatim vatreno (39%) i orudje (11%).
- Od vatrene oružja pištolj je najčešće korišćeno oružje.

Multidisciplinarni operativni timovi

- Za četiri godine, od početka rada prvog multidisciplinarnog tima za zaštitu prava djece od nasilja, identifikovano je pet slučajeva porodičnog nasilja - prijetnje oružjem ili upotreba oružja.
- Pištolj je najčešće korišćeno oružje.

Zavod za vaspitanje i obrazovanje mladih sa poremećajima ponašanja

- Jedan dječak šticećenik je ovog Zavoda, jer je kao dvanaestogodišnje dijete počinilo ubistvo nožem.

„Vijesti“ 2003 – Aleksandar Pajević – Institut za medije

- Od januara zaključno sa novembrom mjesecom 2003 godine, ovaj dnevni list objavio je 202 članka koji govore o sukobima među ljudima sa upotrebom oružja.
- Od tog broja je 19 tekstova, odnosno, 9,47% onih koji govore o učešću djece i mladih u krivičnom i nekrivičnom korišćenju oružja – ukupno 32 djece .
- Najveći broj djece i mladih je uzrasta 14 do 18 g., mada je često uzrast nepoznat podatak (maloljetnik).
- Period između 18 i 24 h je period u kome se dešavao najveći broj događaja o kojima je ovaj dnevni list izvještavao.
- Početak godine, odnosno januar, bio je najkritičniji period u toku 2003g.
- U grupi zadesnih događaja u kojima su stradala djeca na prvom mjestu su stradanja od zalutalog metka, pa zatim povrede oružjem u igri.
- Kod nasilne upotrebe oružja na prvom mjestu bilo je aktiviranje eksploziva, zatim kradje , grupne tuče mladih i konflikti odraslih i djece, odnosno mladih. Posljednje dvije situacije javljaju se u podjednako učestalosti.
- Najčešće korišćeno oružje je nož (56%), zatim bombe (22%), pištolj i improvizovana puška (11%), mada u velikom broju tekstova nema podataka o oružju.

Magistarski rad Dr. Lidije Injac, psihijatra: „Samoubistvo, istraživanje motiva uzroka i posljedica“

- U ovom radu koji se odnosi na analizu samoubistava u Crnoj Gori za period 1993 - 2003 kaže se da je procenat djece i mladih, uzrasta od 10 – 14 g., koji su počinili samoubistvo 7% od ukupnog broja izvršenih suicida za ovaj period . Nije registrovan način izvršavanja samoubistva kod djece i mladih.

Uprave policije

- Od podataka koji se odnose na djecu i mlade dobijeni su podaci koji govore o opštem kriminalitetu.
- Za prvih šest mjeseci ove godine 178 maloljetnih lica bili su izvršioци raznih krivičnih djela.

Od toga:

- Stariji maloljetnici 109 – od 16 – 18 g.
- Mladji maloljetnici 57 – od 14 – 16 g.
- Djeca maloljetnici 12 – ispod 14 g.
- Za period od 01.01.06. do 30.06.06. jedan dječak (11g) izvršio je samoubistvo.
- U populaciji odraslih 89 osoba je izvršilo suicid za prvih šest mjeseci ove godine, od toga 44,94% malokalibarskim i lakim oružjem.
- Prema podacima Državnog tužilaštva, koji su dobijeni iz Uprave policije, maloljetnički kriminalitet u Crnoj Gori je u opadanju uzimajući u obzir period od 2000 do 2005.

Opšti utisci

Podaci dobijeni u ovom istraživanju su vrlo heterogeni, kako u odnosu na njihove izvore tako i u odnosu na vremenske periode, podatke o oružju, karakteristike djela i događaja, uzrast i ostale relevantne činjenice koje bi mogle dati pouzdanije podatke o problemu djece i oružja u Crnoj Gori.

Ovako raznorodni podaci daju mogućnost donošenja nekih opštih impresija o problemu djece i oružja u Crnoj Gori, danas:

- Crna Gora je jedna od najnaoružanijih zemalja u svijetu. S obzirom na prisustvo oružja u kućama u Crnoj Gori (ilegalnog i legalnog) može se govoriti o njegovoj dostupnosti ne samo odraslima nego i djeci i mladima. Sama ta činjenica može se uzeti kao jedan ozbiljan faktor rizika za upotrebu oružja od strane djece i mladih, kao i faktor rizika od njegove zloupotrebe od strane odraslih, od čijih posljedica djeca ne mogu biti izolovana.
- Samo prisustvo oružja implicitno podrazumijeva i rješavanje sukoba uz njegovo korišćenje što, kao model ponašanja odraslih, može biti prijemčiv za djecu i mlade.
- Upotrebom oružja odrasli zadovoljavaju neke svoje potrebe u njegovom ceremonijalnom korišćenju. To je takodje model koji ima izgleda da bude prihvaćen i od strane djece i mladih.
- Izvještavanje o upotrebi oružja u štampanim i elektronskim medijima čini nametljivim i stalno prisutnim ovakav model ponašanja, koji se istovremeno može razumjeti i kao jedan od načina sekundarne viktimizacije djece i mladih.
- Zasićenost programskih sadržaja nasiljem sa upotrebom oružja je dodatno "nudjenje" ovakvih oblika ponašanja, koji su vrlo eksponirani i imaju značajniji uticaj na ponašanje mladih od tradicionalnog okvira i odnosa prema oružju u okviru tradicionalnih vrijednosti.
- Činjenice o vrsti krivičnih djela počinjenih od strane mladih, uz upotrebu oružja, govore o ozbiljnosti ovog problema u Crnoj Gori.
- Karakteristike zadesnih događaja u kojima su stradala djeca kao i registrovanje prisustva oružja u porodičnim sukobima su činjenice koje, takodje, govore o ozbiljnosti problema posjedovanja oružja.

9 Predlozi

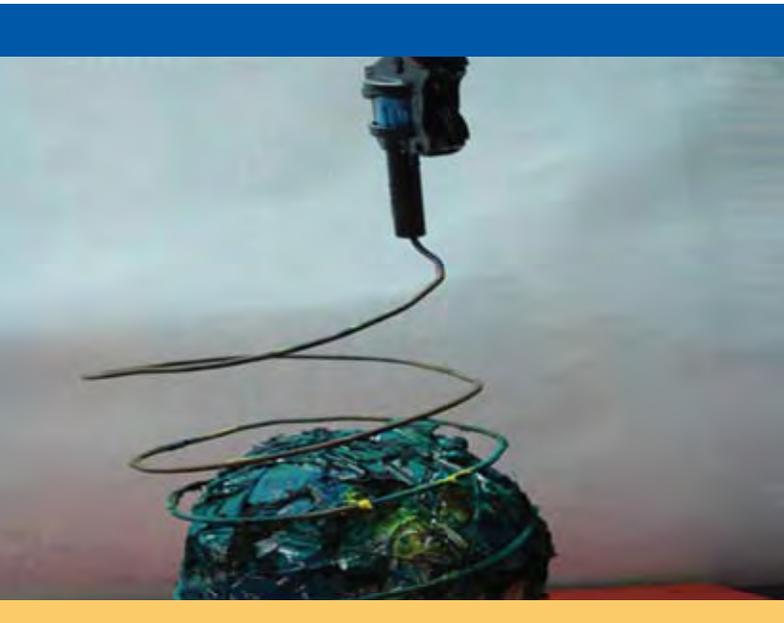
S obzirom na činjenicu da se problem djece i nasilja tek posljednjih nekoliko godina čini vidljivijim u Crnoj Gori i s obzirom na početak sprovođenja nekih projekata koji su usmjereni zaštiti djece od nasilja smatram da bi u kontekstu nasilja i upotrebe oružja u Crnoj Gori, odnosno u školama bilo opravdano:

Planiranje preventivnih programa za rad sa djecom

- Preventivne programe bi trebalo zasnivati na radu na vještinama komunikacije, radu na osjećanjima, razvijanju empatije, uvažavanju i toleranciji različitosti, nenasilnom rješavanju problema.
- Preventivni programi bi mogli obuhvatiti i rad na restituisanju modela ponašanja koji podrazumijevaju upotrebu oružja, odnosno restituisanju vrijednosti i načina zadovoljenja potreba. Kako potrebe za slobodom, pripadanjem, moći i zabavom mogu biti zadovoljene u okviru drugačijih modela ponašanja i zašto je to važno (vrijednosti).

Planiranje preventivnih programa namijenjenih roditeljima

- S obzirom na stavove prema nasilju i mnoge predrasude prema određenim vrstama nasilja, zapravo, toleranciju u odnosu na njih, smatram da je važno da roditelji dobiju više znanja i informisanosti o nasilju uopšte uključujući i informacije o korišćenju oružja.
- Takođe, smatram da je i populaciji roditelja značajno nuditi drugačiji vrijednosni okvir od tradicionalnog pristupa kada je oružje u pitanju uz naglasak na perspektivu i funkcionalnost ponašanja djece.

ISBN 86-7728-036-7

9 788677 280369

SEESAC

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse
for the Control of Small Arms and Light Weapons

Internacionalnih Brigada 56, 11 000 Belgrade, Serbia
Tel. (+381) (11) 344 6353 / Fax. (+381) (11) 344 6356
URL: www.seesac.org / Email: info@seesac.org